

jetno ne bodo vsi strinjali (na primer z razlago, zakaj so nekateri naši hribi »toplji« in drugi »hladni«, str. 219–220).

Zaradi vsega navedenega bi najbrž še ne bilo treba poročati o tej knjigi v GV, ki je doslej molčal tudi o drugih, zdaj že razprodanih vremenosloveskih in klimatskih slovenskih učbenikih. Recenzent se je odločil za oceno te knjige predvsem zaradi 51 strani obsegajočega opisa podnebja v Pomurju, to je v regiji, kjer je knjiga izšla. Na podlagi razpoložljivega gradiva meteoroloških postaj je Pučnik obdelal pomursko podnebje glede na letne in mesečne količine padavin, absolutne in minimalne padavine, intenzivnost padavin, število dni s padavinami, sušne dobe, mesečne temperature, otoplitve in pozebe, glede na oblačnost in osončenost. Poleg tega je nekatere izjemne situacije pojasnil s prikazom sinoptičnega dogajanja na evropskem kontinentu. Tako je utemeljeno neurje 15. 7. 1962, obilne padavine med 13. in 17. 7. 1972, močna ohladitev 16. 2. 1956 in močna otoplitev med 3. in 8. 7. 1957.

Kot pri vremenskem opisu Slovenije, tudi tukaj ponekod obstanemo pred nenavadnimi razlagami. Poglejmo si razlago, ki je avtorja navedla do trditve: »Kolikor bolj je kotlina ozka in zaprta, tem ostreje pride do veljave jezero hladnega zraka. K takim področjem spadajo: Kočevska kotlina, Babno polje, Bohinjska kotlina, Celjska kotlina, Mežiška kotlina idr.« (stran 218–219). Tu se zastavlja vprašanje, zakaj ime Kočevska kotlina, če smo vajeni Kočevsko polje, in zakaj Mežiška kotlina, če gre za Mežiško dolino. Obstoječa meteorološka literatura in tudi sama Pučnikova knjiga ne premorejo dokaznega gradiva o posebno močni temperaturni inverziji v Bohinjski kotlini in v »Mežiški kotlini«. Razmeroma slabotna inverzija v Bohinju in zelo močna v Babnem polju govorita proti Pučnikovi tezi, da se v ozkih kotlinah razvija močan obrat. Slovenski pol mraza — Babno polje — je globoko komaj 15 m. Sporen je tudi Pučnikov poskus, da bi pozimi hladno Panonsko kotlino razložil z inverzijo in stekanjem ohlajenega zraka z okoliških gora (str. 261). Za ponazoritev pomurskega toplotnega obrata bi lahko avtor našel primernejše postaje (na primer Murska Sobota—Jeruzalem, ali Murska Sobota—V. Dolenci—Jeruzalem—Kapela) kot pa te, ki jih prinaša tabela na strani 261, kjer so primerjane (ne vemo, ali dnevne poprečne ali dnevne minimalne) temperature za postaje Murska Sobota, Šmarna gora in Planina—Križ. Možno je sicer primerjati letne višine padavin postaj M. Sobota, Ptuj, Ljubljana, Savica, Risjak, Crkvice, Gleslin v Welsu in Cerpanji v Indiji (str. 252), sporno pa je na tej podlagi trditi, kako je Pomurje sušno. Z 800–900 mm letnih padavin je dejansko blizu svetovnemu poprečku.

I. Gams

Acta carsologica — Krasoslovni zbornik, št. VI, Inštitut za raziskovanje krasa, SAZU, Ljubljana, 1974, 420 strani.

Ta doslej najboljšežnji krasoslovni zbornik je nov uredniški odbor z akad. dr. S. Ilešičem na čelu posvetil osemdesetletnici prejšnjega urednika, akad. prof. dr. Srečka Brodarja. Novo uredništvo je rahlo spremenilo dosedanja naslov Poročila — Acta carsologica v Acta carsologica — Krasoslovni zbornik.

Šesti zbornik prinaša 27 prispevkov. Kar 24 od njih so referati s šestega kongresa speleologov Jugoslavije, ki je bil oktobra 1972 v Sežani in Lipici. S prispevki neslovenskih avtorjev ima zbornik jugoslovanski značaj. V tem kratkem poročilu seveda ni mogoče niti poimensko, niti po tematiki omeniti vseh prispevkov. Omejeni prostor dovoljuje, da omenimo le tisto tematiko, ki se tiče slovenskega krasa, in še to samo ono, ki je bliže fizični geografiji.

Prvo skupino prispevkov predstavljajo tisti članki, s katerimi so referenti predstavili svoja že prej objavljena dognanja, jo na kongresu primerno zaokrožili ali dodali kak drobec. Za to skupino najbolj značilen referat je prof. dr. J. Rogliča z naslovom »Razmerje med površjem in podzemljem Dinarskega krasa«, o čemer je razpredal misli že v številnih predhodnih

objavah. Ker je šesti jugoslovanski speleološki kongres zboroval na matičnem Krasu, so organizatorji izrecno povabili med referente prof. dr. Darka Radinjo, da je dal pregled svojih dognanj o morfološkem razvoju Krasa. V njegovem daljšem članku z naslovom Kras v luči širšega reliefnega razvoja najdemo povzetke razprav, ki jih je objavil v geografskem čitivu. Nova pa se zdi delitev krasa na transverzalni, sotočni in povirni kras. Za potrebe krasoslovja so priredili svoja dognanja trije geologi, Placer, Čar in Lapajne. L. Placer in J. Čar v luči nove geotektonske zgradbe Trnovskega gozda, Križne gore in Crnovrške planote razpravljata o razvodnici med Vipavo in Idrijo. J. Lapajne pa predstavlja geofizikalna dognanja z istrskega krasa, dobljena pri iskanju boksitnih nahajališč. Ta nahajališča so, kot znano, večinoma pod pokrovom iz eocenskega fliša na podlagi iz krednega apnenca. Geomorfogenezo Cerkniskega polja in njegovo ojezeritev po svoje osvetljuje prispevek našega najbolj znanega palinologa A. Šercelja. V referatu »Paleogeografske raziskave sedimentov Cerkniskega jezera« potrdjuje würmsko starost vršaja Cerknische, ki je povzročil ojezeritev. Šercelj ni našel nobenih sledov o kakem trajnejšem ali višjem jezeru, kot je današnje. Za kvartarni razvoj jam in kraškega površja sta pomembna dva arheološka prispevka. F. Lebna razprava »Jamska arheologija matičnega Krasa« predstavlja doslej najpopolnejši pregled arheoloških raziskovanj na Krasu, opremljen s karto jamskih nahajališč. Naj omenim, da so arheologi v Jami I na Prevali pri Matavunu odkrili ostanke osmih moških in treh ženskih skeletov iz železne dobe. Ob tem se vzbudi vprašanje, če morebiti takrat niso tudi pri nas žrtvovali ljudi tako, da so jih pobili pred jamo in zmetali v brezno, kot poročajo od drugod. O paleolitu hrvaškega, zlasti istrskega krasa govori pregledni in zanimiv prispevek akad. dr. M. Maleza z naslovom »Nova dognanja pri raziskovanju paleolita v nekaterih jamah Hrvaške«. Blizu Pule v Istri so v jami Šandalji nedavno odkrili ostanke kosti paleolitskega lovca izpred 12.320 let.

Naslednjo skupino prispevkov predstavljajo članki in daljše razprave, ki na novo objavljajo dognanja terenskih raziskav. Na mejo med obema skupinama sodi D. Novaka pregled jam štajerskega osamelega krasa, ki prinaša načrte skoraj vseh štajerskih pomembnejših jam in obenem poroča o lastnih barvanjih ponikalnic. Isti krasoslovec objavlja tudi daljšo razpravo z naslovom »Nekaj o vodnih razmerah na Kočevskem polju«. Po Kranjčevem fizičnogeografskem pregledu, objavljenem v XIII. številki Geografskega zbornika, in po Novakovi zaslugi spada Kočevski kras med najbolj proučene v Sloveniji. Med krajše članke druge skupine sodi I. Gamsa poročilo o meritvah koncentracije CO₂ v Postojnski jami in o tezah, od kod prihaja ta plin v jamo.

Gospodarsko zelo aktualna je razprava P. Habiča, ki je pod naslovom »Tesnenje požiralnikov in presihanje Cerkniskega jezera« prikazal hidrološke meritve po poskusni zatesnitvi Karlovice I. 1969 in po dodatnem zatesnjevanju požiralnikov v Nartah ter jih primerjal s stanjem pred posegom človeka. Kot znano, je pred desetletjem ta tehnični poskus podaljševanja Cerkniskega jezera v dnevnem časopisju oster odpor naravovarstvenikov, ki so mu prerokovali neuspeh. Po Habiču je uspeh naslednji: izravnava nihanja jezerske gladine, podaljšano trajanje jezera pri gladini med 549 in 550 m, toda pospešeno praznjenje med kotama 549 in 547 m. Iz podatkov je razbrati, da se tehniki niso lotili dela na pravem koncu, saj je slej ko prej ostalo vsakoletno presihanje, ki je največja ovira za ribolov in turistično izgradnjo. Žal na koncu referata ni bila objavljena v Lipici izrečena pripomba diskutanta, da bi morali pristopiti k geoelektričnemu ugotavljanju in tesnjenju kanalov, skozi katere odteka jezernica iz ponorov na dnu polja proti Bistri.

Geolog R. Gospodarič objavlja v dveh razpravah dognanja pri analizi-ranju prodnih oziroma konglomeratnih ostankov v Planinski in Križni jami. V ospredju prve razprave je prodni vršaj z izvorom v Planinski koliševki, ki je zapolnjeval svoj čas skoraj vso jamo in segal tudi v sosednji Rakov

rokav. Nekdanji pretok Pivke skozi slednji rokav je tako dokazan tudi geološko. V drugi razpravi podaja Gospodarič ob prodnih zasipih, tako kot je to že prej poskušal na primeru Karlovice in drugih jam na Cerkniskem polju, faze jamskega nasipavanja in erozije. Ugotavljanje prodnih zasipov v Križni jami je lahko oprl na starost kosti jamskega medveda.

Ob zborniku zagrebške Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti postaja slovenski Krasoslovni zbornik vedno pomembnejši vir poznavanja jugoslovanskega krasa.

I. Gams

Vogljajnsko-sotelska Slovenija, 9. zborovanje slovenskih geografov, Rogaška Slatina, 1973, Ljubljana, 1974, str. 256.

V založbi Geografskega društva Slovenije in ob podpori občinskih skupščin Smarje pri Jelšah in Šentjur pri Celju je izšla monografija o Vogljajnsko-sotelski Sloveniji, ki je v glavnem zbir referatov IX. zborovanja slovenskih geografov v Rogaški Slatini. Uvodni referat je imel akad. prof. dr. Svetozar Plešič, ki je uokviril regijo in osvetlil njene osnovne geografske poteze. Za tem so se vrstili prispevki o posameznih problemih regije oziroma njenih administrativnih enot. Beno Božiček in Vinko Jagodič sta predstavila šmarsko in šentjursko občino. Sodelavci katedre za fizično geografijo Oddelka za geografijo (Ivan Gams, Darko Radinja, Jurij Kunaver in Franc Lovrenčak) so v skupnem in v ločenih referatih osvetlili prirodnogeografske značilnosti ter posebnosti Vogljajnsko-Sotelskega, Borut Belec in Jakob Medved pa sta obravnavala agrarne značilnosti. Vladimir Klemenčič, Milan Natek in Vladimir Kokole so prikazali demografske in urbanizacijske razvojne težnje med Sotlo, Savo in Savinjo. V posebnem referatu se je Marjan Žagar lotil prometno-geografskih problemov Sotelskega in Vogljajnskega v luči celotne regije. Preostali štirje referati so obravnavali nekatere posebne teme: V. Došler »Mesto Rogaška Slatina«, A. Sore »Zdraviliški turizem«, I. Majhen »Popolno in delno nesposobne za delo v zdravstvenem okolišu Smarje pri Jelšah«.

Posebno pozornost zasluži poročilo A. Briškega o »Manj razvitih območjih v SR Sloveniji«, kajti nerazvitost tega območja in še posebno Kozjanskega, je bila osrednja tema mnogih referatov, ki so jo sicer prikazovali v smiselni zvezi z drugimi obravnavanimi problemi, bodisi glede na gospodarsko izrabo tal, demografsko strukturo ali prometno odmaknjenost. V zadnjih dvajsetih letih namreč beležimo izreden gospodarski in prebivalstveni razvoj v Osrednje-slovenski regiji in na drugih območjih ob prometnih in gospodarskih oseh, obenem pa izkazujejo obrobna slovenska področja ekonomsko stagnacijo in demografsko odmiranje. Prav Kozjansko je ena takih regij, ki živetari, čeprav obstajajo možnosti za razvoj tega območja.

Vzroke za nerazvitost moramo iskati v prirodnogeografski razdrobljenosti in v nekaterih drugih geografskih značilnostih. Hkrati ustvarjajo ti naravni dejavniki kaj različne razmere: izrabo zemlje na strmih pobočjih in na drugi strani možnosti za donosen zdraviliški turizem. Zato glede Vogljajnsko-Sotelske regije ne bi mogli v celoti govoriti o nerazvitosti, saj že vožnja ob glavni cesti potrjuje to misel. Ob njej se nudi pogled na številne novogradnje, na zgostitev prebivalstva in številnih gospodarskih obratov. Drugačen je svet med Savo in Voglajno. Tod je preslojevanje prebivalstva iz agrarnega v industrijske poklice še v toku. V bližini ni gospodarskih obratov, kar vse povzroča odhajanje mladih ljudi z vasi. Težke geomorfološke razmere in parcelna razdrobljenost preprečujejo razvoj tržnega kmetijstva in je zato kmečko prebivalstvo usmerjeno v izrazito samooskrbo.

Gravitacijska območja sosednjih mest (predvsem Celja) pritegujejo delovno silo, vendar pa vsa še vedno ne najde zaposlitve v okolici domačega kraja in zato odhaja na delo v tujino ali v osrednjo Slovenijo. S širjenjem asfaltnih cest se območja dnevne migracije čedalje bolj večajo in se tako zmanjšuje še vedno precejšen delež zaposlenih v kmetijstvu. Umestna je